

Guia didàctica per a la promoció del bon tracte a la infància i l'adolescència, i per a la protecció dels seus drets

Abordatge des de l'enfocament de l'Educació per a la Ciutadania Global

Títol: Guia didàctica per a la promoció del bon tracte a la infància i l'adolescència, i per a la protecció dels seus drets. Abordatge des de l'enfocament de l'Educació per a la Ciutadania Global.

© Educo

Es permet la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment sempre que se n'esmenti la font i es faci sense finalitats comercials.

Primera edició: Juny 2022

Disseny editorial i maquetació: Elena Martí i Anaïs López

Correcció: Christine Antunes

Redacció:

- **Educo:** Ion Ander Areses, Alejandra Krebs, Montse Bobés, Sonia Muñoz, Víctor Hugo Rico Bozo, Elisenda González
- **Fundació Salut Alta:** Núria Pané, Mar Tusell, Alba González, Lola Ballesteros i Anna Martínez

Agraïments: als equips directius i docents i l'alumnat dels vuit centres educatius que han participat al projecte des del mes de novembre del 2021 fins al mes de març de 2022: Institut Escola Turó Caritg, Escola Josep Carner, Institut Enric Borràs, Escola Margarida Xirgu, Institut Júlia Minguell, Escola Baldiri Reixac, Escola Miguel Hernández i Escola Feliu i Vegués.

També s'agraeix la participació dels infants i adolescents del municipi de Sucre (Bolívia) i de Badalona (Barcelona, Catalunya) que han compartit les seves reflexions i opinions amb nosaltres.

Fotografies ©Arxiu Educo i imatges preses durant la implementació del projecte

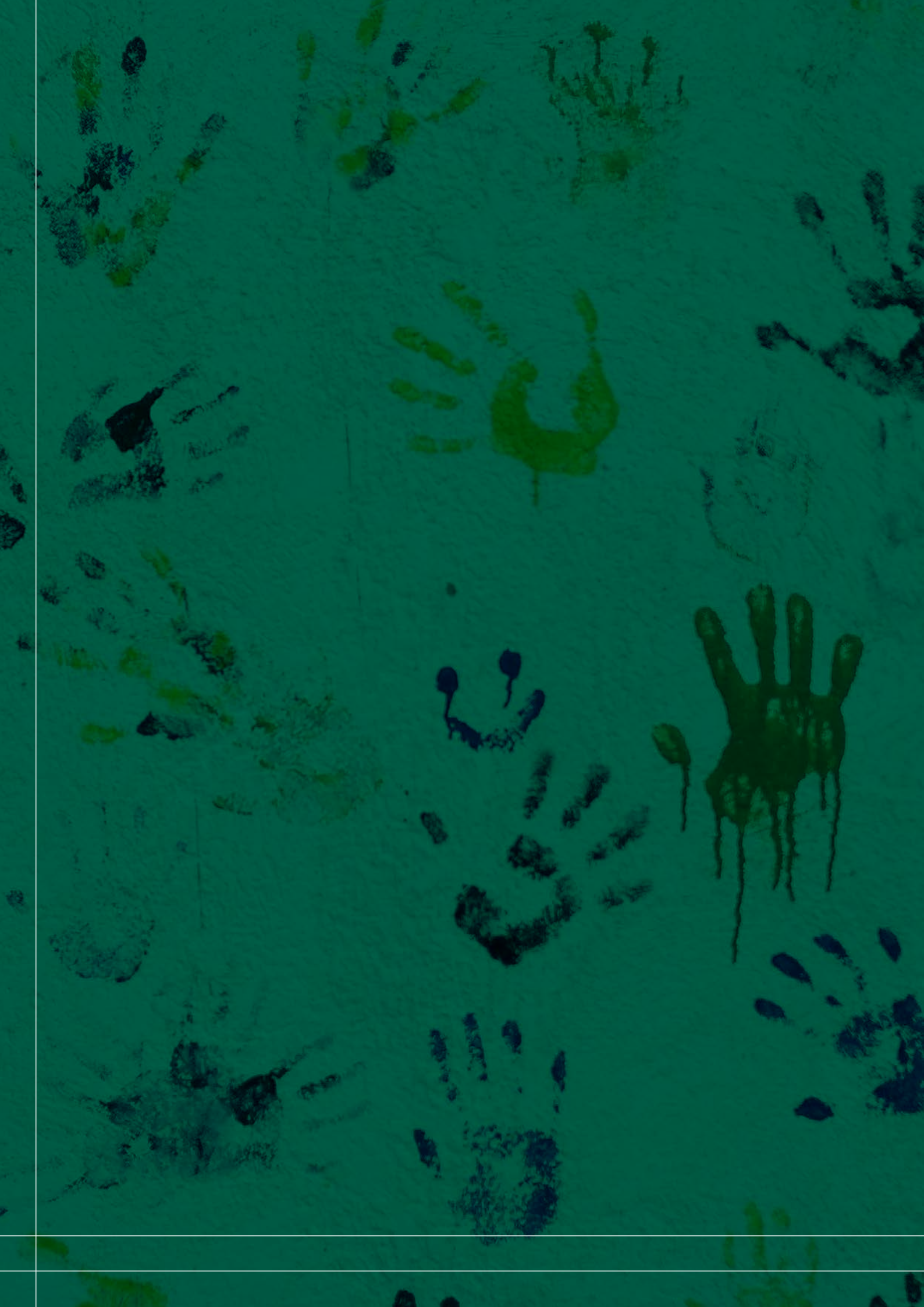
Il·lustracions: Eduard Altarriba per a Educo

El contingut d'aquesta guia és responsabilitat exclusiva de Fundació Educació i Cooperació (Educo) i Fundació Salut Alta i no reflecteix necessàriament l'opinió de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD).

Per a més informació sobre els temes tractats en aquest document, poseu-vos en contacte amb Educo a educ@educ.org o trucant al 91 521 33 00.

Contingut

Introducció	5
Sobre Educo	7
Sobre la Fundació Salut Alta	7
Propostes didàctiques	12
Finalitat de les accions educatives	12
El rol de les persones educadores	13
Dinámicas de trabajo	14
Cas pràctic	26
La veu d'infants i adolescents	30
Conclusió	33
Bibliografia	34

Introducció

Aquesta guia didàctica és una eina pràctica per treballar la promoció de la protecció i el bon tracte a la infància i a l'adolescència en els espais educatius formals i no formals, posant els infants i adolescents al centre del procés educatiu com a agents de canvi i de transformació social. Aquesta guia neix en el marc del projecte de cooperació internacional amb l'objectiu de contribuir a la protecció dels infants, adolescents i dones davant el fenomen del tràfic i delictes connexos, amb èmfasi en els factors de vulnerabilitat agreujats per la crisi sanitària ocasionada per la pandèmia de la COVID-19 a Bolívia. Aquest projecte ha estat finançat amb el suport de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament, té un resultat d'educació per a la ciutadania global i s'ha dut a terme de manera simultània a Bolívia i a Badalona (Barcelona, Catalunya).

A Badalona, aquesta proposta educativa s'ha concretat amb una sèrie d'actuacions basades en l'enfocament de l'Educació per a la Ciutadania Global (EpCG), amb la finalitat de millorar capacitats i habilitats d'infants i adolescents en relació amb els seus drets, segons la *Convenció sobre els Drets de l'Infant (1989)*. També s'han realitzat activitats per millorar la detecció dels diferents tipus de violències que els afecten en el context local. En paral·lel, aquestes reflexions a l'aula s'han dut a terme des d'un punt de vista global, analitzant les vulneracions de drets que els infants i adolescents pateixen, i posant l'accent en la problemàtica del tràfic infantil a Bolívia. Així mateix, la promoció del bon tracte s'ha portat a la pràctica treballant l'autoconeixement i la gestió de les pròpies emocions dels infants i adolescents o en la gestió positiva dels conflictes, o bé proposant idees o iniciatives que promouen o generalitzen diferents formes de bon tracte entre parells.

La iniciativa educativa basada en l'Educació per a la Ciutadania Global s'ha implementat a Badalona a través de la col·laboració entre **Fundació Educació i Cooperació (Educo)** y **Fundació Salut Alta**, entitat situada al barri de La Salut. El projecte citat ha perseguit millorar les capacitats dels infants i adolescents i de diversos agents educatius del barri (professorat, famílies, educadors/es socials) per promoure el bon tracte cap a la infància i per sensibilitzar, des d'una perspectiva local-global, sobre la problemàtica del tràfic infantil a Bolívia i, de forma més general, sobre els diferents tipus de violències que pateixen els infants a diferents racons del planeta.

Així, Educo y Fundació Salut Alta han dissenyat i implementat un conjunt d'activitats educatives en les quals han participat uns 240 infants i adolescents de vuit centres escolars de Badalona. També s'ha realitzat una sèrie de tallers amb famílies i la comunitat educativa d'aquests centres educatius. Concretament, s'han abordat les temàtiques de la protecció infantil, el bon tracte, els diferents tipus de violència, les desigualtats de gènere, la vulneració dels drets i el tràfic infantil, des d'un enfocament d'Educació per a la Ciutadania Global.

En primer lloc, aquesta guia ofereix un marc teòric i defineix els conceptes clau fonamentals en la planificació didàctica, com són l'educació per a la ciutadania global, els drets dels infants, la protecció i el bon tracte, la participació infantil, la violència i el tràfic infantil, entre d'altres.

En segon lloc, recopila dinàmiques realitzades en el format de tallers durant el curs escolar 2021-2022 en vuit centres educatius de la ciutat de Badalona (província de Barcelona). Aquestes sessions s'han centrat en sensibilitzar els infants, adolescents, famílies i personal docent sobre la promoció de la protecció i el bon tracte, des de l'Enfocament de Drets dels Infants i de l'Educació per a la Ciutadania Global. Totes aquestes dinàmiques, descrites a continuació, poden ser replicades a centres escolars, espais educatius no formals i també a entitats del tercer sector, adaptant-les prèviament al context i realitat dels grups amb els quals es treballarà.

En tercer lloc, incloem un cas pràctic d'intercanvi en línia realitzat al febrer del 2022 entre un grup d'adolescents residents al municipi de Sucre (Bolívia), i un altre grup situat a municipi de Badalona. L'objectiu de l'intercanvi era reflexionar de manera conjunta sobre la vulneració dels drets dels infants i sobre els reptes globals per al seu compliment i la promoció del bon tracte als infants.

Finalment, la guia inclou la veu dels actors protagonistes d'aquest procés educatiu: els infants i adolescents de Sucre (Bolívia) i Badalona, que durant els tallers van expressar les seves preocupacions, anhels, temors i alegries respecte a la temàtica tractada.

Sobre Educo

Educo és una ONG de cooperació global per al desenvolupament, centrada en **l'educació i la protecció dels infants**, que actua a 14 països mitjançant projectes en els quals participen més de 1,6 milions d'infants, adolescents i joves.

Treballem com a catalitzador i som part d'un moviment global compromès amb el compliment dels drets dels infants per al seu benestar. Som membres de ChildFund Alliance, una de les principals coalicions internacionals d'ONG centrada en la protecció dels infants i que és present en més de 70 països.

Educo és un actor rellevant en temes de **benestar i drets dels infants**. La nostra tasca està enfocada a acompanyar nenes, nens i adolescents per promoure ambients de canvi i bon tracte que els permetin empoderar-se, fer que es respectin els seus drets en entorns lliures de violència, reconèixer-se en aquests drets i créixer com a persones que exerceixen la seva ciutadania activament. Tot això de la mà de centres educatius, entitats socials, administració pública, plataformes d'infància i cooperació, així com altres actors relacionats amb la infància.

Sobre la Fundació Salut Alta

La **Fundació Salut Alta** neix el 2004 amb la finalitat de donar suport al desenvolupament integral de les famílies del barri de La Salut, a Badalona, atenent especialment infants i adolescents a través de programes educatius integrals. La seva **missió** és acollir els infants i adolescents que es troben en situació de vulnerabilitat i en risc d'exclusió social, amb l'objectiu d'acompanyar-los i acompanyar-les en els seus processos socioeducatius perquè, en un entorn plural, puguin ser **agents de canvi** contribuint a una societat més justa i cohesionada.

Es tracta d'una entitat generadora d'espais d'**igualtat, participació, creixement i transformació** per als infants i adolescents, joves i famílies del barri. És una entitat referent a Badalona pel seu estil de treball de qualitat, sostenible, comunitari i en xarxa.

Conceptes clau

La proposta didàctica detallada en aquesta secció ha estat dissenyada tenint en compte els conceptes següents:

Educació per a la Ciutadania Global (EpCG)

Es tracta d'un enfocament que sustenta les **accions educatives** a les aules que potencien la cerca de la igualtat i la justícia social a nivell local i global. Es basa en la temàtica de l'ensenyament dels **drets dels infants** i permet explorar mecanismes de defensa d'aquests drets. Així mateix, cerca desenvolupar en l'alumnat el compromís ciutadà en la construcció d'una societat equitativa.

Vehicula la idea que els reptes actuals són globals i, per tant, necessiten una resposta de **ciutadania global**. Vivim en un món interconnectat i interdependent en el qual hi ha pobresa, desigualtat, vulneració dels drets i desastres naturals. La recent pandèmia de COVID-19 és un exemple de repte global compartit que va necessitar una resposta ciutadana global.

L'actual **Agenda 2030** i els **Objectius de Desenvolupament Sostenible** articulen la necessitat de desenvolupar una ciutadania global conscient, ben informada, amb sentit crític i capaç de comprometre's, de mobilitzar-se, i d'exigir als Governos i organitzacions que assumeixin la seva responsabilitat i promoguin canvis, sempre tenint en compte que els canvis locals tenen un impacte global.

Aquest **enfocament** subratlla que els infants i adolescents són protagonistes dels processos de promoció dels drets dels infants, i emfatitza el seu **rol actiu** en la cerca de la transformació social. Així,

es conceptualitza el procés educatiu com una eina emancipadora que permet comprendre la **realitat** amb **sentit crític** per poder transformar-la.

Amb aquest enfocament educatiu, els infants i adolescents potencien les seves capacitats **d'agents actius** en els processos de **visibilització** i de **transformació** de les realitats socials amb vulneració de **drets**. Aquesta concepció està estretament lligada al concepte **d'empoderament** dels infants i adolescents.

Perspectiva local-global

Tota l'activitat educativa es desenvolupa segons la perspectiva local-global. L'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible apel·len al desplegament del compromís comú i universal per aconseguir una sèrie d'objectius i fites universals. Així, cal sensibilitzar i fer una crida a la responsabilitat d'emprendre accions a escala mundial, local i individual. Es reflexiona sobre els **reptes globals** establint llaços i vincles entre les realitats **geogràficament llunyanes i les pròximes**, i es promou la presa de consciència sobre l'impacte global de les accions individuals i locals.

És interessant treballar aquesta perspectiva a les aules traslladant-la a casos concrets. Per exemple, l'extracció de matèries primeres en altres països, en condicions d'esclavitud i sovint vulnerant els drets de la infància i l'adolescència. És paradigmàtic el cas de la indústria del cacau, que avui continua sent una de les indústries que més infants i adolescents empra en el món, principalment en les extenses plantacions de cacau a països no industrialitzats com Costa d'Ivori o Ghana. En aquest sentit, visibilitzar el treball infantil amagat en una tauleta de xocolata desperta una major consciència social i pot generar una transformació.

Perspectiva de gènere

La perspectiva de gènere s'enfoca en les desigualtats encara vigents entre homes i dones a la nostra societat i a tots els racons del planeta. A través d'aquesta perspectiva abordem l'anàlisi crítica de la realitat tenint en compte aquestes desigualtats, i podem aprofundir el coneixement dels sistemes socials que les perpetuen. L'objectiu de la perspectiva de gènere és la cerca de la igualtat i la justícia. Tenint en compte aquesta perspectiva, traslladem l'anàlisi crítica sobre aquestes desigualtats a les diferents accions educatives realitzades amb l'objectiu de conscienciar infants i adolescents. D'aquesta manera, algunes dinàmiques proposades en aquesta guia apunten a desconstruir estereotips i idees preconcebudes fruit de la desigualtat de gènere, potenciant el desenvolupament de les habilitats d'anàlisis i d'avaluació crítica en infants i adolescents.

Participació infantil

A més de ser un dret fonamental de la infància, es tracta d'un dels pilars principals de l'Educació per a la Ciutadania Global. La participació és el protagonisme que atorgat als diferents agents que intervenen en les diferents propostes educatives de sensibilització o de mobilització ciutadana.

En aquest cas, els infants i adolescents són **protagonistes** del procés d'aprenentatge i esdevenen agents actius de transformació social. En aquest sentit, treballem perquè nens i nenes, com a titulars de drets, puguin exercir-los fomentant la seva autonomia i posant en pràctica diferents coneixements, capacitats i habilitats socials bàsiques per treballar amb altres persones en la transformació del seu

entorn. En aquesta tasca desenvolupem processos metodològics per afavorir l'aprenentatge d'aquestes competències adaptades al moment evolutiu dels infants, implicant-los, juntament amb les persones adultes que els acompanyen, en el desenvolupament d'activitats d'observació, el diagnòstic, la presa de decisions i l'acció col·lectiva que contribueixin al canvi social.

Violència

Segons la Llei Orgànica 8/2021, de 4 de juny, de Protecció Integral a la Infància i l'Adolescència enfront de la Violència (LOPIVI), el concepte de violència es defineix de la manera següent:

"...s'entén per violència tota acció, omissió o tracte negligent que priva les persones menors d'edat dels seus drets i benestar, que amenaça o interfereix el seu desenvolupament físic, psíquic o social ordenat, amb independència de la seua forma i mitjà de comissió, inclosa la realitzada a través de les tecnologies de la informació i la comunicació, especialment la violència digital. En qualsevol cas s'entendrà per violència el maltractament físic, psicològic o emocional, els càstigs físics, humiliants o denigrants, la manca d'atenció o tracte negligent, les amenaces, injúries i calúmnies, l'explotació, incloent la violència sexual, la corrupció, la pornografia infantil, la prostitució, l'assetjament escolar, l'assetjament sexual, el ciberassetjament, la violència de gènere, la mutilació genital, el tràfic d'éssers humans amb qualsevol fi, el matrimoni forçat, el matrimoni infantil...".

Aquesta mateixa llei estipula que tot acte d'omissió provocat per les persones responsables de la protecció de infants o adolescents es considera un acte de violència. Així, la vulneració dels drets dels infants també es relaciona amb un acte de violència. Existeixen diversos tipus i formes de violència que els infants i adolescents pateixen diàriament i tenen lloc en contextos socioeconòmics diversos. Poden ser visibles o subtils.

La violència psicològica i física, que es dona en el marc de la relació de poder entre un nen, nena o adolescent i qualsevol persona adulta, és la més estesa. Habitualment la persona abusadora aprofita la vinculació emocional amb la persona menor d'edat. Per això el 70 % dels casos de violència contra la infància ocorre en l'àmbit familiar, amb el conseqüent mal que suposa per a l'infant aquesta vivència en el seu desenvolupament i benestar. Així mateix, les diferents formes de maltractament poden ser subtils i passar desapercebudes en aquests entorns, en l'àmbit escolar o en altres institucions.

Protecció

La protecció és un dret dels infants i adolescents, i és responsabilitat dels Estats, famílies i comunitats, especialment d'aquelles persones que tenen contacte directe amb la infància pel rol educatiu que exerceixen. La LOPIVI defineix la protecció integral com aquelles mesures que inclouen la sensibilització, la prevenció, la detecció precoç, la protecció i la reparació del mal en tots els àmbits en els quals es desenvolupa la vida d'infants i adolescents.

La infantesa és una etapa de vulnerabilitat ja que els infants i adolescents es troben en un procés de desenvolupament caracteritzat per les seves experiències vitals. El maltractament i la violència soferta en la infantesa tenen repercussions directes en la seva salut física i mental.

La protecció dels infants va més enllà de la prevenció de la violència i implica la construcció d'un entorn segur, i la garantia del benestar infantil per part de les persones adultes que els envolten. Segons la LOPIVI, un entorn segur es defineix com "aquell que respecti els drets dels infants i promogui un ambient protector físic, psicològic i social, inclòs l'entorn digital." La protecció infantil no es garanteix només per l'absència de violència i maltractament, sinó que es materialitza a través d'un entorn protector i de pràctiques de bon tracte cap als infants i adolescents.

Bon tracte

Les disposicions de la LOPIVI estipulen que "...s'entén per bon tracte (...) aquell que, respectant els drets fonamentals dels infants i adolescents, promou activament els principis de respecte mutu, dignitat de l'ésser humà, convivència democràtica, solució pacífica de conflictes, dret a igual protecció de la llei, igualtat d'oportunitats i prohibició de discriminació dels infants i adolescents".

El bon tracte és un concepte que va més enllà de l'absència de maltractament o violència ja que implica fer servir pràctiques socioafectives positives per part de les persones adultes responsables del benestar infantil. Les famílies i les persones educadores tenim la responsabilitat de construir entorns protectors i de bon tracte i un **clima positiu** que garanteixi el desenvolupament físic, mental, emocional i espiritual dels infants i adolescents i que sigui percebut així per ells mateixos.

Cal aquest context per a la promoció del benestar infantil entès com la realització dels drets fonamentals de la infància i la materialització de les oportunitats de desenvolupament de les capacitats, potencial i habilitats de cada nen, nena i adolescent.

Alguns exemples de pràctiques de bon tracte en entorns familiars, escolars i institucionals són:

- La utilització d'un llenguatge amable, positiu i inclusiu que reconegui el valor de cada infant i de cada adolescent.
- L'ús d'habilitats socials i competències comunicatives com l'empatia, l'escolta activa, l'assertivitat, i l'expressió d'afecte i interès genuí.
- El desenvolupament de la intel·ligència emocional: la consciència emocional, l'autoregulació i l'autonomia emocional per part de les persones adultes, i el seu desenvolupament en els infants i adolescents.
- L'aplicació d'estratègies per potenciar la convivència pacífica, el clima relacional i la gestió positiva dels conflictes.
- L'impuls de la participació activa dels infants i adolescents en la construcció dels processos educatius, donant prou espai a les seves opinions i necessitats.

Totes les persones adultes que tenim contacte estret amb infants i que exercim un rol educatiu hem de tenir present el concepte de **bon tracte** i plantejar-nos la seva **materialització quotidiana** en cada interacció amb els infants i adolescents.

Propostes didàctiques

Finalitat de les accions educatives

Amb les activitats següents proposem desenvolupar processos d'ensenyament i aprenentatge que potenciïn l'empoderament dels infants i adolescents pel que fa als seus drets específics, a la promoció del bon tracte i a la prevenció dels diferents tipus de violències que els afecten. Aquests processos emfatitzen l'anàlisi crítica i la construcció de coneixement de manera conjunta i participativa, des de diferents perspectives.

A més de l'Enfocament de Drets, és fonamental l'aplicació de l'Enfocament de Gènere. Podem fer-ho visibilitzant com les diferents problemàtiques socials que s'aborden o els diferents tipus de violències treballats afecten de manera diferenciada les nenes i les dones, i com elles són sempre les més desfavorides o perjudicades. Així, convidem l'alumnat a exercir una ciutadania global crítica, activa i transformadora a favor de la justícia social i la igualtat de gènere visibilitzant les lluites socials en el nostre entorn i en altres racons del planeta. És una crida a la corresponsabilitat que cal assumir com a ciutadans en contextos globals i al rol que els nens i homes han de tenir en la construcció de societats menys patriarcal/desiguals.

El rol de les persones educadores

La persona que dirigeix aquestes activitats n'exerceix un rol de guia i moderació, n'orienta el desenvolupament i encoratja infants i adolescents a construir el coneixement a partir de l'intercanvi d'emocions, pensaments, experiències i opinions. Tots els punts de vista són respectats i benvinguts. Perquè això succeeixi cal evitar els comentaris discriminatoris i vetllar per construir un clima d'aula positiu. És important reflexionar prèviament i planificar com es genera un espai de confiança i de respecte mutu per donar espai a l'expressió lliure i respectuosa entre totes les persones participants. A més de la persona educadora que lidera les dinàmiques, les sessions es desenvolupen amb el suport dels tutors/es o agents educatius de referència per facilitar el treball i la gestió adequada dels grups.

Un altre aspecte important de la dinamització de les activitats és la gestió temporal i temàtica flexible. Cada grup és diferent i, alhora, el mateix grup es comporta de manera diferent segons el moment del dia, de la setmana o del trimestre. Pot ser que l'alumnat es mostri especialment interessat en un element concret de l'activitat i necessiti més temps per processar-la. Per tant, caldrà observar el grup i adaptar les tasques i els temes a les necessitats detectades.

Per concloure, és important tenir present que el treball de la persona educadora en la dinamització d'aquestes activitats ha d'anar impregnat d'actituds positives indispensables per al seu bon desenvolupament com, per exemple, l'empatia, l'escolta activa, l'observació, i, sobretot, l'acceptació incondicional dels infants i adolescents participants.

A continuació descrivim les diferents dinàmiques de treball dissenyades per ser emprades amb els grups de infants, adolescents, famílies i agents educatius participants en el projecte.

Dinàmiques de treball

Activitat d'introducció

Consciència i socialització emocional.

- **Objectiu:** Aprendre a relaxar el cos i la ment. Generar un espai de connexió emocional i d'escolta activa de les pròpies emocions i de les emocions dels altres. Propiciar un clima d'aula positiu que permeti el desenvolupament eficaç de les activitats educatives posteriors.
- **Etapa educativa:** Primària, secundària i famílies.
- **Materials:** Altaveu, música relaxant, accés a Internet, guió per a meditació guiada adaptada al tipus de grup (primària, secundària o adult).

- **Desenvolupament:** Disposem les cadires en cercle amb l'objectiu de generar un espai central i permetre que totes les persones participants puguin mirar-se als ulls. Realitzem un exercici de relaxació o de meditació guiada. Durant l'exercici, la persona educadora guiarà al grup utilitzant un to de veu suau i amb una música relaxant de fons. Quan aquest exercici es desenvolupa amb grups de primària podem oferir la possibilitat que els nens i les nenes s'estirin o s'asseguin a terra. L'important és que les persones que s'inicien en la relaxació puguin cercar una postura còmoda. Existeix una gran varietat de recursos que ofereixen meditacions guiades en nombrosos repositoris digitals d'accés lliure. És important triar el guió que més s'adapti a les persones participants en aquest exercici.

Després de l'exercici de relaxació, proposem fer una ronda d'emocions generant un espai d'escolta activa i de respecte mutu. Convidem cada participant a compartir què sent en aquest precís moment, i evitem expressions automàtiques com "bé" o "normal". També oferirem la possibilitat de verbalitzar coses més enllà de les emocions i de compartir amb el grup alguna informació sobre l'estat emocional i el context de cada infant, però sense forçar ni exigir aquesta participació.

Meditació guiada per a famílies i claustre docent

- **Objectiu:** En aquest exercici de meditació proposem relaxar cos i ment, i convidem les persones participants, pares, mares i docents a connectar amb la seva pròpia infància i amb la sensació de protecció.

- **Desenvolupament:** Amb música suau de fons, i amb la veu de la persona educadora realitzem aquest exercici de relaxació perquè les persones recordin les figures adultes del seu entorn quan eren nens i nenes, i la sensació d'estar protegits/des que tenien en el passat. En acabar l'exercici, proposem comparar aquests records i sensacions amb els tipus de criança i educació dels infants i adolescents en el present. A partir d'aquestes comparacions iniciem el debat que permetrà desenvolupar l'empatia amb els infants i adolescents i reflexionar conjuntament sobre la repetició dels patrons de criança i educació, i el poder de canvi que tenim les persones adultes.

Guia per a l'exercici de relaxació: Tanquem els ulls i ens deixem portar cap a un espai segur de la nostra infància. Anem cap a algun moment en el qual ens hem sentits protegits/des. Allà trobem un nen o nena de 8 anys. Com era aquest nen/a? Què li agradava fer? Què el/la feia feliç? Quines pors tenia? De sobte apareix el nostre pare: Com ens tracta? Què ens diu? Confia en nosaltres? Ens abraça? Ens renya? Com ens sentim en la seva companyia? Ara entra la nostra mare: Com ens tracta? Què ens diu? Confia en nosaltres? Ens abraça? Com ens renya? Com ens sentim en la seva companyia? Ara els pares i mares marxen i ens quedem mirant aquest nen o nena. Ell o ella ens mira i ens pregunta "Qui som ara?". Com ens ha afectat el tracte que hem rebut? Ens ha enfortit? Ens ha afeblit? Obrim els ulls i encetem el debat. I ara? Com som ara amb els nostres fills/es, alumnes?

Activitat 1

Descobrim els drets de la infància i l'adolescència

- **Objectiu:** Sensibilitzar els infants i adolescents sobre els seus drets, i sobre el concepte de vulneració. Reflexionem sobre les diferents realitats socials: la realitat geogràficament propera, la del barri de La Salut a Badalona, i la realitat geogràficament llunyana, a Bolívia.
- **Etapa educativa:** Primària.
- **Materials:** Pissarra, retoladors, imatges infantils que representen els drets dels infants següents: dret al nom, a l'alimentació, a jugar, a l'educació i la protecció. La persona educadora triarà quins drets es treballaran, en funció de les programacions didàctiques.

- **Desenvolupament:** El grup es disposa en cercle, tots els infants s'asseuen a terra al costat de la persona educadora. A mode d'introducció preguntem al grup si coneixen els drets dels infants i si en poden anomenar algun. Després la persona educadora utilitza una de les imatges que representen els cinc drets seleccionats i guia la dinàmica fent preguntes que permetin al grup endevinar de quin dret es tracta. Quan s'ha identificat el dret de la imatge, fem preguntes per guiar la reflexió cap a les realitats properes i llunyanes vinculades al compliment d'aquest dret. Alguns exemples de preguntes podrien ser:

Dret al nom

Per què és important tenir un nom i un cognom? Quan viatgem a un altre país què cal mostrar abans d'agafar l'avió? Què és la partida de naixement? Com s'obté una partida de naixement? Què és el registre civil? Què és el document d'identitat? De quin país és el vostre document d'identitat? Què passa si un nen o nena no té partida de naixement?

Dret a l'alimentació

Creieu que tots els infants del món reben els aliments que necessiten? Per què alguns infants no poden alimentar-se correctament? En quins llocs del món hi ha infants que treballen? Com es pot resoldre aquest problema?

Dret a l'educació

Penseu que tots els infants poden anar a l'escola? Coneixeu algun país on els infants no poden arribar fins a l'escola? Per què? Heu sentit mai que alguns infants han de caminar llargues distàncies a peu per arribar a l'escola? Què passa si els infants no van a l'escola? Penseu que tots els infants poden comprar el material escolar? Què passa si les famílies no tenen diners per comprar materials o llibres? Com es podria resoldre aquest problema?

Dret al joc

Per què alguns infants no poden gaudir del dret a jugar? Què passa amb els infants quan en un país hi ha pobresa extrema o guerres? Com m'imagino la vida dels infants a Bolívia, per exemple? Com és la vida dels infants a Badalona? Teniu prou temps per jugar?

Dret a la protecció

Què és la protecció? Per què els infants necessiten protecció? Què és el bon tracte? Quins exemples de bon tracte coneixeu? Què és l'oposat al bon tracte? Quins exemples de maltractament podeu anomenar? Hi ha maltractament només als altres països o aquí també?

Conclusió: Aquesta primera activitat permet introduir el tema dels drets dels infants pensant en les situacions de vulneració i de violència associades al seu incompliment. A mesura que la dinàmica es desenvolupa, el procés de construcció de coneixement té lloc relacionant la realitat propera dels infants amb les realitats llunyanes, tenint en compte la perspectiva local-global. També podem fer servir la dinàmica per trencar certs mites, prejudicis o estereotips que sovint tenim als països industrialitzats sobre els països no industrialitzats, en relació amb la pobresa.

Activitat 2

Teatralitzem la vulneració dels drets de la infància i l'adolescència

- **Objectiu:** Explorar els drets dels infants i la seva vulneració. Detectar situacions de maltractament i de violència i reflexionar sobre les realitats socials d'altres països. Proposem algunes escenes fictícies per teatralitzar en grups.
- **Etape educativa:** Primària i secundària.
- **Materials:** Pissarra, retoladors, targetes amb les escenes i situacions per dramatitzar. És important adaptar el llenguatge en el qual aquestes escenes estan redactades a l'edat de les persones participants, i a l'etapa educativa en la qual es treballaran.

- **Desenvolupament:** Les dramatitzacions tenen lloc en grups de màxim 5 integrants cadascun. Cada grup rep una escena i situació per teatralitzar i, seguint aquest guió, cada participant pren el rol d'un personatge, amb l'ajuda de la persona educadora. Cada situació que es dramatitza està relacionada amb un dret de la infància i una situació de vulneració o maltractament. Cada grup fa la seva representació i la resta del grup-classe ha d'endevinar el dret que es representa i la vulneració detectada.

▪ Escena 1: L'educació a Bolívia

Dret a l'educació. Problemàtica: la pobresa, el treball infantil, la desprotecció dels infants.

Situació: En Kevin té 14 anys i cada dia ha de caminar durant tres hores per anar i tornar de l'escola. Normalment va sol travessant camins de muntanya. De vegades l'acompanya la seva mare que treballa al mercat venent verdures. A en Kevin li agrada molt aquest passeig, però li fan mal els peus de tant caminar. De vegades també passa fred als matins. És molt bon estudiant i treu bones notes, però darrerament es preocupa per la seva mare, que no té prou diners per comprar menjar, roba, material escolar i medicaments.

Un dia, un desconegut li ofereix anar amb ell a la ciutat per treballar de cambrer. En Kevin pensa que és una bona oportunitat per guanyar una mica de diners i ajudar la seva família. Si treballa, ja no podrà tornar a l'escola. El desconegut i la mare d'en Kevin mantenen una conversa sobre el tema.

Escena 2: Sense nom al Perú

Dret a la salut, dret al nom com a porta d'entrada al dret a la nacionalitat i al reconeixement administratiu. Problemàtica: la irregularitat administrativa.

Situació: La Marisa té 7 anys. Viu amb la seva família en un poble remot del Perú, lluny dels serveis que ofereixen els centres urbans. Té una malaltia a l'ull dret i li cal una operació a l'hospital de la capital. Si no l'operen és possible que quedi cega de l'ull dret. La seva mare i el seu pare han estalviat durant molt de temps per poder pagar l'operació i el viatge a la ciutat.

Un dia, després d'un llarg viatge de 9 hores en autobús, la Marisa i el seu pare i la seva mare arriben a la capital perquè la nena pugui ser operada, però es troben amb un problema. La Marisa no té document d'identitat, ni partida de naixement, i per tant no poden registrar-la a l'hospital ni operar-la. El pare i la mare s'enfaden i supliquen el personal de l'hospital que operin la seva filla, però sense presentar cap documentació no poden atendre la nena perquè, en no estar registrada oficialment, "no existeix" per a l'Estat peruà.

Escena 3: L'alimentació a Filipines

Dret a l'alimentació. Problemàtica: falta de recursos econòmics per accedir a l'alimentació nutritiva i apta per al desenvolupament infantil.

Situació: En Michael té 10 anys i li encanta anar a l'escola, però cada dia s'adorm a classe... Diu que no pot evitar-ho, malgrat que dorm tota la nit. Un dia, el seu professor explica a la classe la piràmide alimentària i diu que és important menjar coses variades i saludables per tenir prou energia durant el dia. Quan arriba a casa, en Michael comenta a la seva mare i al seu pare que pot ser que aquest sigui el problema que li provoca tanta son. En Michael no menja de manera saludable. El seu pare li explica que els aliments que recomana el professor són molt cars i que no els poden pagar. La seva mare li diu que només poden alimentar-se de les verdures que ella treu en l'hort, i que no tenen prou diners per anar a la botiga a comprar altres aliments. El professor es mostra preocupat i truca per telèfon al pare i la mare d'en Michael per parlar de la situació.

Escena 4: Les cures infantils a Guatemala

Dret a l'educació, dret a la protecció dels infants. Problemàtica: la situació de vulnerabilitat de les famílies monoparentals.

Situació: La Yésica té 12 anys i fa dos mesos que no va a escola perquè té cura dels seus dos germans petits, ja que la seva mare ha de treballar tot el dia per mantenir a la família. El seu pare ha desaparegut i ja no reben diners per part seva. Des de llavors la situació s'ha tornat molt complicada per a la família de la Yésica. La Yésica ha d'ajudar la seva mare amb els germans petits amb les tasques de cura: canvia els bolquers, els cuina i els dona els àpats i neteja la casa.

La Yésica està trista perquè troba a faltar el col·legi, aprendre i a les seves amigues, però sap que ha d'ajudar la seva mare. Un dia la seva mare es troba a la tutora de la Yésica, que li pregunta com està i per què la seva filla ha deixat l'escola.

Escena 5: La infància a la Xina

Dret al joc, dret al bon tracte. Problemàtica: el no-respecte de les necessitats de joc dels infants.

Situació: En Xing és un nen que, a més d'anar a l'escola cada dia de 8 del matí a 4 de la tarda, cada dia va a classes de música i cant i de reforç escolar. Arriba a casa a les 8 del vespre, molt cansat. Només té 10 minuts per sopar. A la nit li costa adormir-se perquè està preocupat per treure la millor nota de la classe. A més, en Xing passa gran part del dissabte en una acadèmia aprenent anglès, fent deures i estudiant. La mare i el pare d'en Xing estan obsessionats per les notes del seu fill i li exigeixen que sigui el millor. En Xing gairebé no té temps de jugar, està trist, i quan s'equivoca amb algun deure pateix molt i s'enfada amb el professor. El professor d'en Xing té una conversa amb el seu pare i la seva mare per parlar de la situació.

- **Conclusió:** La dramatització d'aquestes situacions en permet un abordatge lúdic que fomenta l'empatia cap a realitats socials de nens i nenes d'altres països. En interpretar aquestes situacions per grups, les persones participants tenen l'oportunitat de "posar-se en el lloc" de personatges parells que veuen els seus drets vulnerats i que actuen i busquen solucions davant aquestes situacions. La persona educadora pot estendre aquesta activitat generant un debat perquè els infants puguin aprofundir en el pensament crític i fer comparacions amb realitats socials properes. Un altre enfocament de debat podria ser construir solucions de manera conjunta per a cada problema detectat en les escenes dramatitzades. En aquest sentit, és important esmentar iniciatives de mobilització i participació infantils i adolescents en defensa dels seus propis drets que es donen en molts racons del món com, per exemple, el dels infants i adolescents treballadors a Bolívia, que s'han organitzat en un moviment denominat Unió de Nens i Adolescents Treballadors de Bolívia (Unatsbo). El següent enllaç explica aquest fenomen: [El poderós lobby dels nens treballadors de Bolívia - BBC News Mundo \(recurs en espanyol\)](#).

Activitat 3

Fem sentir la nostra veu i gravem un pòdcast de denúncia

- **Objectiu:** Sensibilitzar nens i nenes sobre la importància de la defensa dels drets i la necessitat de reivindicar-los. Fomentar la participació donant veu a les seves reflexions i opinions. Un resultat d'aprenentatge de les activitats anteriors és que els infants són capaços d'identificar tant els drets com les situacions de maltractament o violència. Proposem aquesta activitat per ampliar les anteriors ja que demanem als nens i nenes denunciar alguna situació que coneguin o inventin en la qual es vulnera algun dret dels presos.
- **Etape educativa:** Primària i secundària.
- **Materials:** Pissarra, retoladors, targetes d'agents secrets, gravadora, programa per editar arxius de so, repositori digital de música lliure de drets d'autor, algun espai digital de l'entitat per publicar els pòdcasts.

- **Desenvolupament:** En una sessió anterior sobre la temàtica dels drets encarreguem als infants que juguin a ser detectius dels drets durant una setmana. Distribuïm petites targetes d'agents secrets en les quals els nens i les nenes apuntaran alguna situació observada de manera directa en els seus entorns més propers (llar, barri o centre educatiu) o als mitjans de comunicació, i que il·lustri la vulneració d'un dels seus drets. En la sessió següent, els infants s'agruparan segons el dret vulnerat detectat i els demanarem que preparin un discurs per gravar un pòdcast de denúncia. Per guiar aquesta preparació els demanem que responguin a les preguntes següents:

- » Quin dret t'agradaria defensar?
- » Quina situació de vulneració vols denunciar?
- » Com es podria solucionar aquest problema?
- » Quina és la teva opinió sobre el tema?

Una vegada que els grups hagin preparat el discurs, s'enregistrarà el pòdcast. Posteriorment, la persona educadora fa una edició senzilla de l'enregistrament (hi ha programes d'edició de vídeo disponibles a

Internet), eliminant-ne els àudios inintel·ligibles i agregant música de fons per donar-li format de pòdcast. Perquè aquesta activitat tingui el major impacte possible, publiquem els pòdcasts en algun espai digital de l'entitat i n'escoltem el resultat final en grup durant la següent sessió.

- **Conclusió:** Denunciar la vulneració dels drets a través del pòdcast és una activitat que permet estimular en els nens i les nenes la reivindicació i la defensa dels seus drets. A més, oferir als infants i adolescents un espai per expressar la seva veu és una experiència de participació que motiva, empodera i promou el desenvolupament com a agents socials de canvis.

Activitat 4

Els prejudicis, els estereotips i la violència racista

- **Objectiu:** Provocar la reflexió en l'alumnat sobre els estereotips, els prejudicis i la violència racista. Relacionar la realitat social actual en la qual es manifesten aquests problemes amb el desenvolupament del colonialisme, la seva herència sociocultural i la relació Nord-Sud.

- **Etape educativa:** Secundària.

- **Materials:** Pissarra, retoladors, ordinador amb connexió a Internet, projector, vídeo de la conferència TED "El perill de la història única", disponible a l'enllaç següent: Chimamanda Ngozi Adichie: [Chimamanda Adichie: El perill de la història única | TED Talk](#) (subtítols en català disponibles).

- **Desenvolupament:** Com a introducció, convidem l'alumnat a pensar i compartir, amb la resta del grup, situacions de violència racista que hagin observat al seu entorn o als mitjans de comunicació. A continuació, fem el visionat del vídeo de Chimamanda Adichie, escriptora nigeriana d'èxit que ofereix la conferència TED titulada "El perill de la història única". Després de veure'l, proposem al grup un debat sobre els problemes principals que presenta l'escriptora, i intentem explorar si la situació de relació de poder asimètrica entre Nord i Sud es reproduïx en la realitat social propera dels i les adolescents. Per tal d'animar el debat, podem proposar les preguntes següents, entre altres:

Per què la Chimamanda Adichie diu que és perillós explicar només una història? Què és un prejudici? Què és un estereotip? Per què pensem que els personatges blancs i d'ulls blaus eren els protagonistes de les històries que escrivia Chimamanda Adichie? Què va passar quan va començar a escriure històries amb personatges del seu entorn? En la nostra societat existeixen els prejudicis? I els estereotips? Podeu buscar-ne un exemple? Quina és la relació entre el prejudici i el racisme? Per què el racisme és un problema social? Observeu sovint situacions racistes? Què podem fer per prevenir el racisme?

- **Conclusió:** L'educació per a la ciutadania global posa el focus en els reptes globals i vehicula la idea que davant d'aquests cal donar una resposta de ciutadania global. Aquesta activitat permet reflexionar i prendre consciència sobre l'herència sociocultural de la relació asimètrica entre el Nord i el Sud, i sobre la reproducció d'aquestes desigualtats en la nostra realitat propera. Així, s'estableixen llaços entre el passat i el present, i entre les realitats llunyanes i properes. Vivim en un món interconnectat en el qual les persones es desplacen a causa de conflictes i moviments migratoris. En aquest context, és fonamental pensar en la diversitat cultural i en les desigualtats presents a la nostra realitat de manera implícita i explícita. Aquesta activitat és un estímul per al desenvolupament del sentit crític de l'alumnat, que és una característica fonamental per exercir una ciutadania global.

Activitat 5

La història de la Diana

- **Objectiu:** Detectar situacions d'abús i violència contra les dones, identificar la vulnerabilitat individual, econòmica i social amb situacions de risc de violència. Identificar diferents formes de violència, física i psicològica, amb perspectiva de gènere. Prendre consciència que les xarxes socials poden ser utilitzades com a mitjà per a la captació de dones. Aquesta activitat materialitza l'Enfocament de Gènere segons el concepte desenvolupat en el marc conceptual d'aquesta guia.
- **Etapa educativa:** Secundària.
- **Materials:** Pissarra, retoladors, llibreta, article: [La història de la Diana: projecte esperança](#) (en espanyol).

- **Desenvolupament:** Proponem a l'alumnat la lectura d'un cas real en què la protagonista pateix una situació greu de violència de gènere. Com a introducció, demanem a l'alumnat que escolti la lectura de la història intentant descobrir i apuntar en una llibreta les diferents formes de violència exercides pel protagonista i les vulnerabilitats de la Diana. Una vegada acabada la lectura, arrenca el debat.

“Una historia de valentía: las redes sociales como medio de captación”

“La història de Diana” és un cas real que, primer, descriu la situació familiar i socioeconòmica vulnerable de la Diana, una noia que vivia a Bolívia, i que es va veure obligada a desenvolupar una carrera com a cantant per sostenir econòmicament els seus germans. Després, la narració explica com la Diana va ser captada a través de les xarxes socials per un home adult, resident a Espanya, que la va enamorar i li va proposar viatjar a Espanya per oferir un impuls a la seva carrera professional. Després de dubtar, la Diana va confiar en la proposta de l'home, i es va decidir a viatjar a Espanya. Una vegada a l'aeroport, la Diana va prendre consciència que la informació que l'home li havia donat sobre sí mateix a les xarxes socials era falsa, i que

es trobava en perill. L'home la va segrestar i la va explotar sexualment fins que la Diana va aconseguir avisar a un veí i a la policia, i per fi va ser alliberada. La narració completa és a la pàgina web del Projecte Esperanza, a l'enllaç següent: [La història de la Diana: projecte esperanza](#)

Preguntes per al debat

Quines formes de violència heu detectat en aquesta història? Creieu que la Diana tenia alguna característica que la feia més vulnerable? Què va fer en Raül per guanyar-se la seva confiança? Què és la captació de dones a les xarxes socials? Quines mesures podem prendre per protegir-nos? Quines vulnerabilitats individuals tenia la Diana? Quines vulnerabilitats econòmiques patia? Quines vulnerabilitats socials presentava? Com es deu sentir una noia sola quan arriba a l'aeroport d'un país desconegut? Per què la Diana no va saber demanar ajuda a l'aeroport? Quines vulnerabilitats té una dona estrangera i sense recursos, i a quins perills s'enfronta?

- **Conclusió:** La història de Diana conté una gran varietat d'informació que es pot treballar a l'aula perquè els i les adolescents reflexionin sobre les vulnerabilitats de la dona, fins i tot aquelles que són més subtils o implícites, i que no són fàcils de detectar com, per exemple, el fet que la Diana era una jove sola i desprotegida en un país estranger, i que depenia totalment del suposat suport d'en Raül. Malgrat l'avanç social en qüestions de desigualtats de gènere, segons el Baròmetre Joventut i Gènere 2021 (Barómetro Juventud y Género 2021), un de cada cinc nois opina que la violència de gènere és un invent ideològic. És probable que això es reflecteixi en les converses i en el debat d'aula. De vegades, les respostes dels i les alumnes poden apuntar a una certa culpabilització de la dona en la història de la Diana. Si això passa, és una magnífica oportunitat que tenim les persones educadores per convidar als i les adolescents a practicar una mirada i interpretació des d'un altre angle. En aquest sentit, si s'aborda la lectura del relat des de la mirada de les vulnerabilitats individuals, econòmiques i socials de la protagonista, i des de la vulneració dels seus drets, llavors les persones participants podran ampliar la reflexió desenvolupant el pensament crític.

Cas pràctic

El mes de febrer del 2022 es va realitzar un intercanvi entre 14 nois i noies d'entre 14 i 17 anys participants en projectes d'Educo i la Fundació Salut Alta a Badalona i a Sucre (Bolívia). Abans de la trobada, els i les adolescents van dur a terme una sèrie d'activitats de preparació i de coneixement mutu. Així, es van enviar vídeos personalitzats saludant-se, presentant-se, explicant coses de les seves vides i dels seus entorns, i compartint quines eren les seves majors preocupacions quant al no-compliment dels drets dels infants. Una vegada fetes les presentacions, es van trobar en un espai virtual de manera simultània i van efectuar unes dinàmiques de reflexió conjunta sobre temes vinculats als reptes globals relacionats amb la construcció de la ciutadania global. Així, van intercanviar parers i punts de vista sobre temes com els drets dels infants, la participació, la protecció, la violència i el bon tracte.

D'aquesta manera, van poder descobrir que en tots dos municipis es detectaven situacions de vulneració dels drets de manera diferent. Per exemple, a Bolívia, el dret a l'educació encara no arriba a tots els infants, i el treball infantil és un gran problema social. El dret a la salut tampoc està garantit per l'Estat. A Badalona, nois i noies van explicar que la salut mental tampoc està coberta de manera eficaç i que això representa un problema social del seu entorn. També es van recalcar situacions de vulneració del dret a l'habitatge i les dificultats de les famílies per accedir-hi. D'aquesta manera, van explicar als seus companys i companyes de Bolívia la gran quantitat de desnonaments que hi ha a la zona; l'alta ocupació d'habitatges del barri per part de famílies l'única opció d'accés a l'habitatge de les quals està al marge de la legalitat; i que tot això suposa un problema de gran violència social.

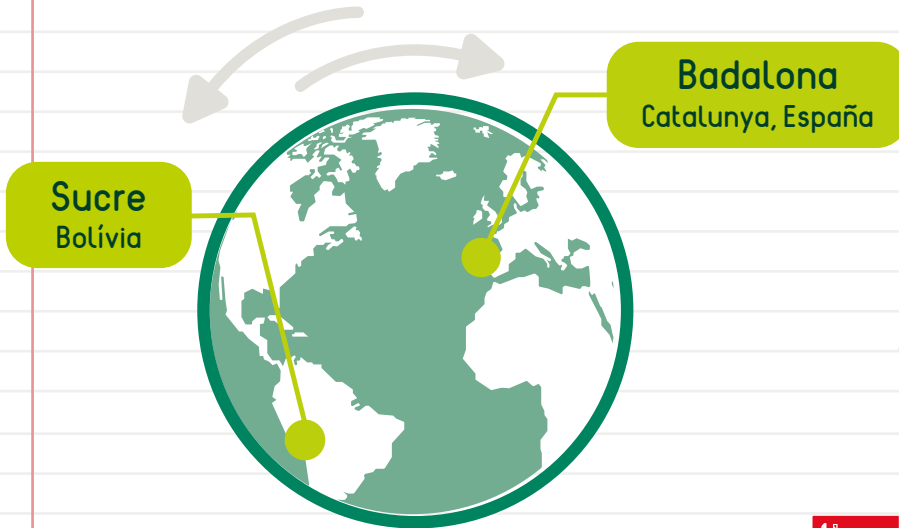
Durant el procés de reflexió els i les adolescents també van arribar a la conclusió que compartien algunes situacions de violència similars, com per exemple el *bullying* i la discriminació de les persones LGTBIQ+. En aquest últim punt es van analitzar les diferències culturals entre els dos indrets i el marc normatiu que hi regula els seus drets. Així mateix, es va reflexionar sobre les pràctiques que ells i elles poden posar en marxa per contribuir a la construcció d'una societat més justa i més lliure de discriminació. Aquest procés materialitza el poder de transformació social que tenen els infants i adolescents.

En resum, aquesta experiència d'intercanvi va permetre estimular la construcció del pensament crític en els i les adolescents tenint en compte la perspectiva local–global. De manera conjunta, es van abordar diverses temàtiques com les desigualtats, la pobresa i l'exclusió social més enllà de la dicotomia de les relacions asimètriques entre el nord i el sud. En aquest sentit, per als i les adolescents de Sucre i de Badalona, l'intercanvi va constituir una experiència de coneixement concret sobre una realitat llunyana que va fer possible un acostament des de les realitats i fenòmens socials que comparteixen infància i l'adolescència i destacant les particularitats de tots dos contextos.

CONSTRUINT CIUTADANIA GLOBAL

7 nois i noies de Badalona y 7 nois i noies de Sucre
Es pregunten coses i reflexionen sobre els **reptes globals**

Intercanvi d'experiències amb
una mirada local i global

REFLEXIONS I PREOCUPACIONS

A Bolívia l'educació és sovint vulnerada. Molts infants venen llatinadures al carrer i no van a l'escola.

Participant, Sucre

El dret a l'educació ha d'anar acompanyat de mitjans perquè es materialitzi.

Participant, Sucre

Al barri hi ha molts desnonaments, l'habitatge és molt car. Si no pots pagar et fan fora.

Participant, Badalona

Al barri de La Salut, els parcs estan bruts i no hi ha espais verds.

Participant, Badalona

L'accés a la salut és un problema. Si et poses malalt aquí és una gran despesa.

Participant, Sucre

La violència a les escoles es dona en forma de bullying, que no només és una agressió física, sinó també verbal.

Participant, Badalona

EL PODER DE TRANSFORMACIÓ

Tots som responsables del bon tracte. Com adolescents que no volem bullying i busquem un futur millor, hem de començar per no criticar tant.

Participant, Sucre

A Badalona els i les alumnes participem a l'escola a través de representants de la classe, que són delegats o delegades.

Participant, Badalona

Hem de tractar bé tothom, fins i tot les persones que no tracten bé a la resta.

Participant, Badalona

A Bolívia participem a molts espais, com als centres d'estudiants, comitès de participació juvenils...
De vegades ens organitzem i recollim material perquè tots els infants puguin anar a l'escola. Ho fem per ajudar.

Participant, Sucre

En algunes escoles hi ha comissions, però no és massa habitual.

Participant, Sucre

La veu d'infants i adolescents

Com s'ha indicat en la primera part d'aquesta guia, l'acció educativa del projecte duta a terme al municipi de Badalona ha estat relacionada amb una intervenció educativa a Bolívia amb l'objectiu de contribuir a la protecció dels infants, adolescents i dones del tràfic i delictes connexos, amb èmfasi en els factors de vulnerabilitat agreujats per la COVID-19 a Bolívia, finançada per l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD).

Els infants i adolescents pateixen situacions de violència cada dia, en tots els contextos culturals i geogràfics. L'acció educativa desenvolupada sota el paraigua de l'Educació per a la Ciutadania Global (EpCG) va apuntar a promoure l'empoderament dels infants i adolescents de Badalona en la cerca d'una protecció més eficaç dels infants. L'anàlisi de les realitats socials llunyanes i properes sota la perspectiva local-global ha permès als infants i adolescents desenvolupar el sentit crític i reflexionar sobre les accions que poden endegar per transformar les seves realitats.

Aquí es recullen testimonis de les persones participants en el projecte tant a Bolívia com a Badalona. La veu dels infants i adolescents ens convida a comprendre les seves preocupacions i la seva capacitat com a agents de transformació social.

"El tràfic de persones és un problema no només de ciutats, sinó que també afecta les àrees rurals... Que tot el material que estem aportant i es realitzarà amb missatges de prevenció sigui viralitzat o compartit en idioma natiu, és a dir en quítxua, perquè puguin informar-se".

Noia adolescent, Comitè Nens, Nenes i Adolescents, Sucre (Bolívia).

"A les famílies que venen des de diferents països africans o del Pakistan per viure a Espanya se'ls complica molt la vida perquè no aconsegueixen papers, i tenen nens petits que han d'anar a escola... I no tenen papers, i es triga molt a aconseguir-ne, i no saben l'idioma ni res. És molt difícil".

Nen, sisè curs de primària, Badalona.

“No coneixia el sexting ni el sexspreading. Tenia una mica d’idea sobre els perills a les xarxes socials, però no gaire. No sabia que era perillós enviar imatges fins i tot a persones de confiança”.

Noia adolescent, quart any de l’Educació Secundària Obligatòria, Badalona.

“Hi ha persones que no es prenen el temps d’escoltar als joves, les seves iniciatives i els seus projectes. ... Escoltar els problemes que tenim és una manera d’ajudar-nos a desenvolupar els projectes que al cap i a la fi beneficien tota la població”.

Noia adolescent, Comitè Nens, Nenes i Adolescents, Sucre (Bolívia).

“No pensem que ens passarà o passi al nostre entorn... Enguany ha desaparegut una noia mentre anava a l’escola. Mai va tornar a casa seva... Recordo que un dels meus companys va dir: ‘podríem buscar-la però no apareixerà’. I jo dic: per què han de ser tan pessimistes? A l’escola som 700, potser de 10 en 10 podríem organitzar-nos i anar a buscar-la. Potser és en algun lloc.

... Va ser un xoc pensar què li hauria passat. El que van dir va ser: ‘segur apareixerà en dos o tres dies, segurament s’ha escapat amb el seu xicot, ja tornarà’.

... Ja han passat quatre mesos i no sabem res d’ella”.

Noia adolescent, Comitè Nens, Nenes i Adolescents, Sucre (Bolívia)

“El racisme fa mal perquè si puges al metro i ets de fora la gent pensa que ets un lladre i s’allunya, però si puja al metro una persona d’aquí, no passa res”.

Noi adolescent, quart any de l’Educació Secundària Obligatòria, Badalona.

“La comunicació ha de millorar amb els pares, sobretot amb adolescents perquè es tanquen a les xarxes socials, telèfon i tot això... Les xarxes socials són el centre de vulneració dels joves, és per on et comuniqués amb persones que ni tan sols coneixes. Em sembla molt bo el projecte d’aprendre a fer servir bé les xarxes socials, ja que en les xarxes socials hi ha contingut bo i dolent”.

Noia adolescent, Sucre (Bolívia).

“Un dia li vaig dir a la meva mare i a la meva tia que m’agradaven una mica les noies, i elles em van dir que això no podia ser, que no em podien agradar les noies... Jo tinc dret al fet que m’acceptin com soc”.

Nena, quart curs de primària, Badalona.

“Cal anar amb compte amb les xarxes socials i amb els jocs perquè alguns són molt perillosos. Els adults han d’anar més amb compte amb els fills, perquè poden travessar moments difícils”.

Nena, 12 anys, Tarija (Bolívia).

“Els Govers han de posar un despatx per registrar totes les persones i que tothom pugui tenir papers sense problemes perquè, si no, no pots viatjar ni viure en un altre país”.

Nena, sisè curs de primària, Badalona.

Conclusió

En aquesta guia hem exposat una síntesi de l'acció educativa desenvolupada durant el curs escolar 2021-2022 a vuit centres educatius de Badalona, que ha arribat a uns 240 infants i adolescents, famílies i comunitat educativa del municipi. Aquesta intervenció s'ha desplegat en el marc d'un projecte desenvolupat en paral·lel a Bolívia i a Badalona, amb l'objectiu de contribuir a la protecció dels infants, adolescents i dones davant del tràfic i delictes connexos, amb èmfasi en els factors de vulnerabilitat agreujats per la COVID-19 a Bolívia. La intervenció educativa a Badalona ha tingut lloc gràcies a l'aliança entre Educo i Fundació Salut Alta que, de manera conjunta, van dissenyar i van implementar totes les activitats.

D'una banda, les dinàmiques educatives desenvolupades han volgut impulsar la construcció d'una ciutadania global a través de l'acció educativa segons l'enfocament de l'Educació per a la Ciutadania Global (EpCG), amb la temàtica transversal dels drets dels infants, la seva vulneració, les desigualtats socials i de gènere, la participació infantil, la violència, la protecció i el bon tracte. Aquests temes suposen reptes globals que necessiten una resposta global que estableixi vincles estrets entre les realitats socials locals i globals. D'aquesta manera, l'acció educativa s'ha inscrit en l'Agenda 2030, en els Objectius de Desenvolupament Sostenible i en la *Convenció sobre els Drets de l'Infant*.

D'altra banda, les activitats han apuntat a enfortir les capacitats d'infants i adolescents com a titulars de drets, potenciant el desenvolupament del seu pensament crític i del seu poder com a agents de transformació social. No només hi ha hagut una sensibilització sobre els seus drets, sinó que també s'han desenvolupat activitats de participació infantil per a la reivindicació d'aquests.

Finalment, aquesta guia serveix com a model per a la rèplica de les activitats en entorns educatius formals i no formals, per fomentar la multiplicació d'aquesta iniciativa amb l'objectiu d'arribar a més infants i adolescents. La transformació individual impacta positivament en l'entorn social. Per tant, el canvi a nivell local té repercussions positives a nivell global. Aquest enfocament local-global és necessari per donar resposta als reptes globals des de la perspectiva d'una ciutadania global.

Bibliografía

Chimamanda Ngozi Adichie (2009). *La única historia* [Vídeo]. TED. Disponible en Chimamanda Ngozi Adichie: Chimamanda Adichie: El peligro de la historia única | TED Talk

Educo (2019). ¿Qué es la perspectiva de género y por qué es importante? *Cuaderno de valores. El blog de Educo*. Disponible en [¿Qué es la perspectiva de género y por qué es importante? \(educo.org\)](https://www.educo.org/que-es-la-perspectiva-de-genero-y-por-que-es-importante/)

Educo (2021). *Estrategia de Educación para la Ciudadanía Global*. Disponible en: [estrategia-educacion-educacion-ciudadania-global-educo.pdf \(windows.net\)](https://www.windows.net/estrategia-educacion-educacion-ciudadania-global-educo.pdf)

Fundació Salut Alta (2022). *Qui som. Missió, visió i valors*. Disponible en: [Missió, visió i valors | Fundació Salut Alta \(fundaciosalutalta.org\)](https://www.fundaciosalutalta.org/)

Ley Orgánica 8/2021, de 4 de junio, de protección integral a la infancia y la adolescencia frente a la violencia. Boletín Oficial del Estado, 5 de junio de 2021, núm. 134.

ONU: Asamblea General, Convención sobre los Derechos del Niño, 20 Noviembre 1989, United Nations, Treaty Series, vol. 1577, p. 3, Disponible en: [CDN \(un.org\)](https://www.un.org/)

ONU: "Resolución A/RES/70/1 Transformar nuestro mundo: la Agenda 2030 para el Desarrollo Sostenible", 25 de septiembre de 2015. Disponible en [Transformar nuestro mundo: la Agenda 2030 para el Desarrollo Sostenible \(unctad.org\)](https://www.unctad.org/)

Proyecto Esperanza: Apoyo Integral a Víctimas de Trata (2019). *La voz de las supervivientes: Diana*. Disponible en *Diana - Proyecto Esperanza*

Rodríguez, E., Calderón, D., Kuric, S., Sanmartín, A., (2021). Barómetro Juventud y Género 2021. Identidades, representaciones y experiencias en una realidad social compleja. Madrid. Centro Reina Sofía sobre Adolescencia y Juventud, Fad. DOI: [10.5281/zenodo.5205628](https://doi.org/10.5281/zenodo.5205628)

Saavedra, J. M., & López, A. M. (2022). Construir puentes entre la justicia global y la educación transformadora. *Revista Izquierdas*, (51), 5. Disponible en: [art06.pdf \(izquierdas.cl\)](https://www.izquierdas.cl/art06.pdf)

